

lija on lukenut, kenen käännökseenä, keitä tuntenut ja tavannut jne. Tältä pohjalta sitten hahmotellaan teoksen syntyhistoriaa ja suhdetta muihin teoksiin. Suurin osa Tartossa kuulluista töistä oli kuitenkin kaunokirjallisille teoksille suuremman autonomian antavia tekstilähtöisiä analyysejä. Suomalaisen delegaation esitelmät Tartossa olivat Hanna Ruu-

dun Marina Tsvetajevan *Ariadna*-sikermän mytopoetiikka -aihe, Mari Raamin Olga Berggoltzin piiritysrunoutta käsitellyt esitelmä sekä allekirjoittaneen Tatjana Tolstajan *Kys*-romaanin analyysi.

Ulla Hakanen

Brittiläisen idäntutkimuksen runsaudenpulaa

BASEES eli British Association of Slavonic and East European Studies on nimensä mukaisesti brittiläisen idäntutkimuksen kansallinen seura. Sen keväällä pidetty vuosikokoukset ovat traditionaalisesti olleet suosittuja myös suomalaisten idäntutkijoiden keskuudessa. Kokouksen suomalainen ”lobby” on kehittynyt viime vuosina, jolloin myös suomalaiset väitöskirjantekijät ovat ”peregrinoituneet” Englantiin. Tällöin ei ole ollut kysymys ainoastaan vanhemmista tieteenharjoittajista vaan myös nuoremasta polvesta, joilla on omat ohjaajansa Englannissa.

Miksi sitten suomalaisten kannattaa saapua Englantiin? Tähän vastaukseen voisi oikeastaan todeta, että briteillä on tällä alalla kilometrien etumatka. Tällä sumuisella saarella on ollut tapana kasvattaa asiantuntijoita kaikkien maailmaan — brittiläisen imperiumin tarpeita varten. Imperiumin hajottua on jäljelle jäänyt kuitenkin elävä globaalinen kiinnostus. Toisaalta, voidaan

sanoa että juuri tämän takia BASEES on idäntutkijoiden ”intellektualnyi švedski stol”. Siellä on kaikkea kaikille — paneeleita riittää aina yleisestä poliittisesta tilanteesta kielitieteen ongelmiin. Niin monia kiinnostavia paneeleita! Ja ne kaikki samanaikaisesti! Mihin niistä mennä, mitä valita? Tutkijan valinnan tuska oli suuri, mutta voitettavissa. Valita saattoi sekä tuttujen ja vieraalta tuntuvien aiheiden että esitelmöitsijöiden mukaan. Parasta antia olivat ne paneelit, joissa eri kriteerit yhdistyivät. Perjantain yksi paneeleista, jonka otsikkona oli ”Environment: Past and Present”, oli hyvä esimerkki siitä, miten eri oppiaineiden edustajat voivat päästä vuoropuheluun. Esitelmät käsitelivät Venäjän ympäristöhistorian eri aspekteja: miten tuulet ja sateet ovat muokanneet maataloutta, miten venäläisessä ympäristöliikkeessä on tulkittu luonnon kestävän kehityksen erilaisia ulottuvuuksia, miten ”luonto” ja ”kulttuuri” ovat

alituissa neuvotteluasemissa keskenään. Yhteisen ”luonnon” tilan vuoropuhelulle paneelissa tarjosi venäläinen metsä. Siitä puhui suomalainen historioitsija, Sari Autio, esitelmässään Neuvosto-Karjalan metsävarannoista ja niiden hyödyntämisestä osana Neuvostoliiton 1930-luvun teollistumissuunnitelmaa ja yhdysvaltalainen kirjallisuudentutkija, Jane Costlow, joka tutkii venäläisen metsän kulttuurihistoriaa kuvataiteessa ja kirjallisuudessa. Konferenssista löytyi kolme yksittäiselle venäläiselle kirjailijalle omistettua paneelia: he olivat Vladimir Nabokov, Evgenii Popov ja Marina Tsvetaeva. Tsvetaeva-esitelmät säkenöivät intellektuaalisia virikkeitä. Ne olivat innostavia ja ilmaisivat hienolla tavalla sen, miten uusiin tulkintoihin voidaan edetä yhdistämällä ”uutta” teoriaa — tässä se oli feminististä kirjallisuuden teoriaa — ja kirjallisuuden historian tunteesta. Yhdeksi avaimeksi Tsvetaevan poetologisen ja esteettisen maailman tulkinnassa nousi hänen käsitteensä ”remeslo”, joita tutkijat (Olga Hasty, Alexandra Smith, Ursula Stohler ja Ute Stock) purkivat eri lähtökohdista. Jvgeni Popovin kirjallisuutta esittelevät tutkijat kysyivät, mistä kirjailijan ”oma” ääni alkaa, keitä venäläisiä ja ulkomaisia kirjailijoita hän parodioi ja siteeraa, mitä venäläisen sielun ”aitoja” ilmentymiä hän kääntää ylösalaisin? Niiden, jotka tuntevat viehätystä kaikenlaisia junia ja kiskoja kohtaan, oli mentävä kuulemaan Moskovan metron käsitteleviä esitelmiä. Jos Neuvostoliiton historiasta halutaan etsiä symbolisia objekteja, joissa kohtaavat mitä erilaisimmat diskursit, silloin on hyvä ottaa esille Moskovan metro, totesi Mihail Ryklin, joka referoi yhdestä niistä: gigantisen rakennusprojektin aikaisesta propagandistisesta puheesta. Sen tuli vakuuttaa neuvostoliittolaiset siitä, että juuri

”Moskovan metrosta oli tuleva maailman paras” ja Moskovasta sen kautta tulevaisuuden vuosituhannen metropoli. Samalla tuon myyttisen puheen ”maailman parhaasta” metrosta tuli luoda kaupungin asukkaiden ”nähtäviksi” kuvitelmia valaistuista palatseista maan alla kompensoimaan arjen kokemuksia omista ahtaista asumuksista. Siitä, miten metron rakentaminen kytkeytyi tulevaisuuden ihanteisiin, kertoi myös Mike O’Mahony, joka tarkasteli Moskovan metroasemien taideteoksissa ”uuden ihmisen” trimmattua urheilijan ruumiillisuutta. Myös kolmas esitelmöitsijä, Birgit Beumers, joka puhui Moskovan maanalaista esittäivistä elokuvista (esim. A. Medvekinin *Uusi Moskova* 1938), korosti metron ja moraalisten ihanteiden yhteyttä. Konferenssin paneelien otsikoissa nousi esille myös sukupuoli yhtenä metodisena näkökulmana. Ja hyvä niin! Niin kauan kuin suurin osa poliitiikan tutkimuksesta tuntuu olevan melkoisen sukupuolisoikeaa, on hyvä muistuttaa sukupuolitetujen rakenteiden olemassaolosta. Näihin kiinnitti huomionsa mm. paneeli, joka esitteli romanialaista, bulgariaalaista ja serbialaista nykykirjallisuutta. Paneelissa ”Venäjän vanhoista ja uusista symbolisista representaatioista” puhuttiin eläimistä ”uuden ihmisen” peilinä Neuvostoliiton 20- ja 30-luvuilla (Arja Rosenholm), nyky-Venäjän poliittisten puolueiden symboleista ja niiden konnotaatioista (Olga Jelizarova) ja äitiyteen liittyvän kuvaston perinteistä perestroikan aikaisessa lehdistössä (Brit Aaskov).

Konferenssin ohjelma oli tiivis, mutta antoisa; paitsi että sai tietoa siitä, mitä muut — n. 200 englantilaista Venäjän-tutkijaa — tekevät, sai myös nauttia avoimesta ja anteliaasta ilmapiiristä, jonka kolmipäiväinen tutkijatapaaminen tarjosi. Konferenssi

muistutti tutkijan työn etuoikeuksista: että voi vetäytyä työskentelemään kolmeksi päiväksi arjen tuolle puolen, kehitellä ja mietiskellä melko abstrakteja ajatuskuvioita innostuneissa keskusteluissa, ilman että heti joutuu ”hankkeistamaan” ajatuksiin sopivaa rahoituslähdeä varten; että pääsee kuuntelemaan eläviä, kirjoista tuttuja henkilöitä ja tavata heitä, joihin on aina halunnut tutustua; että voi tehdä kollegoiden kanssa souturetken Cam-joella ja kuunnella soutajapojan (vähemmän arvokkaita) anekdootteja Cambridgen collegerekennusten (arvokkaasta) historiasta; että voi selailta johtavien kustantamojen esille asettamaa Venäjän tutkimuksen nykykirjallisuutta; ja että voi myös lähemmin tutustua mukana olleisiin suomalaisiin idäntutkijoihin, joiden kanssa lopuksi päätimme ottaa oppia BASEES-konferenssin demokraattisesta ja miellyttävään epähierarkkisesta ilmapiiristä suomalaisiinkin tutkijatapaamiin.

Arto Luukkanen ja Arja Rosenholm

Nuoret tutkijat Odessassa

Odessan I.I. Metšnikovin kansallisen yliopiston historiallinen tiedekunta sekä etnologian ja arkeologian laitos järjestivät 24.-27.4.2002 kansainvälisen kongressin Itä-Euroopan arkeologia ja etnologia. Kongressin osallistujat olivat enimmäkseen Ukrainasta ja Venäjältä, mutta myös Valko-Venäjä, Bulgaria, Moldova ja Jugoslavia olivat hyvin edustettuina. Yksittäisiä muita ulkomaisia tutkijoita osallistui myös Kanadasta, Itävallasta ja Suomesta. Yhteensä kongressiin osallistui noin 200 tutkijaa ja opiskelijaa, ja sen keskeisenä tarkoituksena oli nimenomaan nuoren tutkijasukupolven kansainvälisten yhteyksien lisääminen.

Länsimaiselle tutkijalle on aina uusi kokemus olla läsnä täysin itämaisesti järjestetyssä kongressissa: ei kalvokavalkadeja eikä leikkejä videotykeillä, koska kalvoheitintä ja muita vastaavia laitteita kaikilla yliopistoilla ei ole varaa hankkia. On tyydyttävä ihmisten esiintymistaitoon ja kykyyn sanoa sanottavansa ilman teknologiaa. Ei voinut kuin kadehtien ihailla sitä ilmaisutaitoa ja vapautta, jolla lähes kaikki esiintyjät asiansa toivat julki. Voisin muuten suositella samaa toimintamallia useammalle teknologiaan jämähteneelle, mutta taitamattomasti sitä käyttämään oppineelle länsitutkijalle. Onnellisuutta lisäsi kaikille yhteisen venäjän kielen valinta kongressikieleksi, mikä tänä päivänä on harvinaisuutta ylikansallisen englannin kielen vallatessa kokoustilat ja äänen. Eikä sanaakaan transitios-ta.